

در نشست بررسی راهکارهای تحقق جهاد اقتصادی عنوان شد:

جهاد اقتصادی یعنی جهاد با ایسم‌ها و مکاتب جهانی

قانون پولی و بانکداری بدون ربا امروز پاسخگو نیستند

حجج اسلام علی‌اصغر هاوودی‌نیا مؤلف «قرض‌الحسنه و آثار اقتصادی آن» و سیدعباس موسویان؛ مؤلف «پس‌انداز و سرمایه‌گذاری در اقتصاد اسلامی» و «بانکداری بدون ربا از نظریه تا عمل» طی میزگردی گرد هم آمدند تا از چپستی جهاد اقتصادی و راهکارهای تحقق آن سخن بگویند؛ موضوعی که این روزها مورد توجه تخبگان کشور قرار دارد.

در این نشست به بررسی رابطه فرهنگ، جهاد و اقتصاد، جهاد اقتصادی و اقتصاد اسلامی، عدالت و جهاد اقتصادی، الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی و جهاد اقتصادی، اصلاح الگوی مصرف، همت و کار مضاعف و جهاد اقتصادی و در نهایت راهکارهای تحقق جهاد اقتصادی پرداخته شد.

در این میان گاه سخن از حرکت و فرهنگ جهادی بود و گاه از ضرورت تبیین اقتصاد اسلامی. سخن به مصادیق و بحث بانکداری نیز رسید تا اساتید از قانون بانکداری بدون ربا سخن بگویند و چگونگی جهاد اقتصادی را در عرصه ترمیم قوانین توضیح دهند. متن این نشست را به نقل از فارس در ادامه می‌خوانید: (برای دانلود فایل ویدئویی اینجا کلیک کنید).

رابطه فرهنگ، جهاد و اقتصاد چگونه

است؟

– حجت‌الاسلام موسویان: واژه «جهاد» از واژه‌های اصیل اسلامی است و در روایات و فرهنگ اسلامی جایگاه ویژه‌ای دارد. به نظر می‌رسد که مقام معظم رهبری در انتخاب امسال به نام جهاد اقتصادی چند رویکرد ویژه‌ای داشته‌اند؛ نخستین رویکرد این بود که فعالیت اقتصادی به سمت آرمان اقتصادی و مقدس سوق پیدا کند و به نوعی بین اقتصاد و اهداف متعالی اسلامی پیوند

برقرار شود.

دومین رویکرد به کیفیت تلاش برمی‌گردد و زمانی از واژه جهاد استفاده می‌شود که تلاش در نهایت جان‌فشانی صورت گرفته و انسان از تمام ظرفیت و تلاش استفاده کند و نکته سوم این است که زمانی از واژه جهاد استفاده می‌شود که مانع بزرگی بر سر راه رسیدن اهداف باشد.

هدف مقام معظم رهبری با نامگذاری امسال به نام جهاد اقتصادی این بود که نشان دهد؛ دشمن در راستای شکست انقلاب اسلامی در مسیر رشد و اهداف اقتصادی کشور سنگ اندازی می‌کند. و باید در جهت مقابله با آن، حرکت‌های اقتصادی کشور جهادگونه بوده تا در این جهاد دشمن شناخته شود. ابزارها و شیوه‌های به‌کارگیری برای رسیدن به اهداف اقتصادی کشور نیز باید مقدس شمرده شود اگر به این رویکردها توجه شود جهاد اقتصادی محقق می‌شود.

*چه موانعی برای تحقق جهاد اقتصادی وجود دارد؟

- **حجت‌الاسلام هادوی نیا:** مفهوم جهاد در فرهنگ اسلامی به منزله تلاش و فرا کوشش حد معمول شمرده می‌شود و مفهوم دیگری که از جهاد فهم شده مبارزه‌طلبی است، مصداق بارز جهاد همین مبارزه‌طلبی محسوب می‌شود. در قرآن کریم و فرهنگ اسلامی شیطان و نفس اماره به معنای دشمن معرفی می‌شود که به نوعی جهاد اکبر نیز است؛ بنابراین در مفهوم جهاد دو عنصر وجود دارد و مصادیق آن متفاوت است.

به طور معمول جهاد به منزله جنگیدن است؛ البته به این صورت نیست بعضی از آیات قرآن به منزله جهاد اکبر و به نوعی جهاد اقتصادی نیز به کار رفته است و برای اینکه در زمان مختلف ترفندهای دشمن برای عزت نگرفتن مسلمانان متفاوت است؛ بنابراین جهاد نیز تفاوت پیدا کرده و شکل‌های متفاوت پیدا می‌کند.

در سه - چهار سده اخیر، اقتصاد در جهان شکل محوری به خود گرفته است، کشورهای استکباری سعی دارند با امتیاز اقتصادی که دارند بر سایر کشورها استیلای فرهنگی پیدا کنند و ما باید با جهاد اقتصادی سعی کنیم خود را به سطح پیشرفت اقتصادی آن کشورها برسانیم.

فرهنگ مشتمل بر ارزش‌ها و رسوم و اخلاقیات است و یکی از سرمنشاهای فرهنگ، مذهب است. بنابراین فرهنگ پشتوانه‌ای برای رفتار اختیاری و اجتماعی آدمی است و اقتصاددانان کلاسیک به رابطه فرهنگ و اقتصاد به دلیل اینکه اقتصاد را دارای قوانین جهان‌شمول می‌دانستند، باور نداشتند؛ اما مکاتب دیگر اقتصادی از جمله نهادگرایان به تاثیر فرهنگ و اقتصاد باور داشتند و معتقد بودند که فرهنگ‌های مختلف اقتصادهای مختلف دارد.

اندیشمندان برای مفهوم فرهنگ تعاریف مختلفی کرده‌اند؛ اما مسلماً در این مسئله، بحث ارزش‌ها، رسوم و اخلاقیات وجود دارد و می‌توان گفت که یکی از منشاهای فرهنگ نیز مذهب است، بنابراین فرهنگ یک کشور، پشتوانه‌ای برای رفتارهای اختیاری اجتماعی انسان است و آن را شکل می‌دهد.

ارتباط فرهنگ با اقتصاد به گونه‌ای است که بعضی از اندیشمندان معتقدند که قوانین، جهان‌شمول است و به فرهنگ نیز کاری ندارد در حالیکه مکاتب دیگر با آن مخالفت کرده‌اند و بعضی از مکاتب دیگر معتقدند که در واقع، فرهنگ است که می‌تواند اقتصاد یک کشور را شکل بدهد و در نتیجه با فرهنگ‌های مختلفی، اقتصادهای مختلف را شکل دهد و توانسته‌اند آن را تئوریزه‌پردازی بکنند.

با پذیرفتن این مطلب، در کشور ایران به دلیل اینکه فرهنگ با دین اسلام و مفاهیم اسلامی عجین شده است، می‌توان گفت که رابطه‌ای بین سه عنصر فرهنگ، جهاد و اقتصاد وجود دارد که از عناصر اصلی یک فرهنگ اسلامی هستند و اگر بتوانیم

پرورش را در فرهنگ اسلامی آشکار سازیم و در جوامع فرهنگی مان، آن را با ابزارهای فرهنگی موجود آشکار بکنیم، در واقع توانسته‌ایم مفهوم جهاد را از این طریق بر روی اقتصاد تأثیر بگذاریم .

اقتصاد شامل رفتارهایی است که از گستره تولیدات حوزه مصرف است و اگر از فرهنگ، تأثیرپذیر باشد، می‌توان تلاش جهش‌گونه‌ای را با توجه به مفاهیم اسلامی در فرهنگ وجود هر کسی تزریق کرد و می‌توان نمودار اقتصاد موجود در کشور را با یک حرکت به سمت بالا تغییر داد.

*در مفهوم جهاد اقتصادی، مقابله با انواع اقتصادهای لیبرال سرمایه‌داری نهفته است، اندیشه‌ای که پس از انقلاب اسلامی و مواجهه با مکاتب فکری و اقتصادی دو بلوک شرق و غرب نهادینه شده است؛ حال برای مقابله با نظام‌های لیبرال سرمایه‌داری چه ابزارهایی نیاز داریم و چه موانعی در راه است؟

- حجت‌الاسلام موسویان: یکی از ویژگی‌هایی که در فرمایشات مقام معظم رهبری مطرح شده است، بحث جهاد اقتصادی در مقابل یک مانع یا احيانا یک دشمن فرضی است و می‌توان حداقل چهار دشمن برای فعالیت‌های اقتصادی کشور ایران ترسیم کرد؛ اولین مسئله، بحث «نظام

Photo:Rouhollah Kalantari

FARS NEWS AGENCY

سلطه» است و نظام سلطه به دنبال این است که اقتصاد کشورهای اسلامی و کشورهای منطقه را به ویژه، اقتصاد کشوری مانند ایران را که ویژگی‌های خاصی دارد، تضعیف کند تا دچار عقب‌ماندگی بشود! دشمن دومی که می‌توان مطرح کرد؛ بحث نظام و مکتب اقتصادی است با توجه به این که ایران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی داعیه‌دار مکتب اقتصادی خاصی به نام «مکتب اقتصادی اسلام» است و این مکتب

اقتصادی، جويا و پیام‌آور مطلبی است که بتواند تمام ایسم‌ها و مکاتب اقتصادی‌ای را که به بن‌بست رسیده‌اند یا می‌رسند و نمی‌توانند آن رفاه و سعادت انسان‌ها را در فرد و جامعه به همراه داشته باشند را الگو قرار ندهد و تنها مکتب اقتصادی اسلام است که می‌تواند این چنین پیام‌آور سعادت باشد و طبیعتاً مکاتب دیگر در مخالفت و در معارضه با این مکتب قرار خواهند گرفت.

دشمن سومی که می‌توان آن را مطرح کرد، دشمنان داخلی و افراد سودجو و سودپرستی هستند که حاضرند به خاطر منافع گروهی و شخصی خودشان، مصالح و منافع اقتصادی ملت را هدر بدهند، گاهی با یک سری برنامه‌ها و فعالیت‌های عمومی، اقتصاد را مختل می‌کنند تا به وسیله آن، به منافع و سودشان برسند، و بالاخره چهارمین دشمن که می‌توان آن را در اینجا فرض کرد، بحث غفلت و جهالت مردم از یک سری آموزه‌های اقتصادی و اسلامی در رابطه با فعالیت‌های اقتصادی است.

به صورت طبیعی هر چقدر سطح اطلاعات و آگاهی مردم نسبت به فعالیت‌های اقتصادی و آموزه‌های اقتصادی اسلام بالاتر برود، فعالیت‌ها هدفدار و جهت‌دار می‌شوند و با سرعت بالاتری به مقصد می‌رسند و نقطه مقابله و معارضه‌اش، غفلت و جهالت است و اگر بتوان اشاره‌ای به این چهار دشمن فرضی داشت، اولین و مهم‌ترین دشمن در حقیقت همان نظام سلطه است و نظام سلطه به انحاء مختلف به ویژه در صد سال اخیر به این جمع‌بندی رسیده است که مهم‌ترین ابزار و سلاح برای سلطه به کشورهای مختلف، ابزار اقتصادی است و به جای لشگرکشی و فرستادن نیروهای انسانی به اماکن مختلف، می‌تواند خیلی از کشورها را از طریق نیاز وابستگی اقتصادی، تحت سلطه درآورد.

امروز اصطلاحاً با مسئله روابط شمال و جنوب کشور ایران روبه‌رو هستیم؛ کشورهای جنوب مواد اولیه و منابع طبیعی را به قیمت بسیار پایین در اختیار کشورهای توسعه یافته و پیشرفته قرار می‌دهند و آنها با کوچک‌ترین و کمترین تغییراتی، همان منابع طبیعی و مواد اولیه را به شکل محصولات جدید با چند برابر قیمت به کشورهای مختلف می‌فروشند و چنان وابستگی‌های نیز به وجود می‌آورند که امروزه ممکن است کشورهای غربی با چند ماه تحریم نفت بتوانند سر پا بایستند و از جهتی روابط اقتصادی را به گونه‌ای ترسیم کرده‌اند که کشورهای صادرکننده نفت، چند روزی بیشتر نیز نمی‌توانند بدون فروش نفت دوام بیاورند. روی این حساب به صورت طبیعی نظام سلطه تلاش می‌کند تا اقتصاد کشورهای جهان سوم، اسلامی و به ویژه کشورهای مثل ایران را که داعیه‌دار یک رهایی و آزادی برای ملت‌هاست را برای همیشه وابسته و عقب‌مانده بکند، بنابراین جا دارد که با درک صحیح از نقشه اقتصادی نظام سلطه، حرکت‌های اقتصاددیمان را به گونه‌ای طراحی کنیم که بتوانیم در مواجهه و مقابله با دشمن موفق باشیم.

محور دوم، بحث مکتب اقتصادی است و سالیان سال و چند قری است که دو مکتب عمده به نام سرمایه‌داری و سوسیالیسم حاکمیت داشته است؛ اما شکل ظاهری مکتب سوسیالیسم تقریباً از هم پاشیده شده و به بن‌بست رسیده است و نتوانسته به آن اهداف و آرمان‌هایش برسد، و گرچه امروزه بعضی از تئوریسین‌ها، مدل دیگری از سوسیالیسم را طراحی کرده‌اند؛ اما تقریباً به مرحله گروه‌پاشی رسیده است و مکتب سرمایه‌داری داعیه‌دار این است که بزرگترین مکتب اقتصادی است و در حقیقت رنگ علمی به آن داده‌اند و توانسته‌اند با نوشتن کتاب‌ها و مقالات و مطرح کردن بحث‌های مختلف، این گونه جا بزنند که مکتب سرمایه‌داری کاملاً یک مکتب علمی و بر اساس اقتصاد علمی استوار در دنیا مطرح است. از پیروزی انقلاب اسلامی تا به حال یک خیز علمی در میان اندیشمندان اسلامی به وجود آمده است، تحت این عنوان که ایران در مقابل مکتب سرمایه‌داری و مکتب دیگری به نام مکتب اقتصادی اسلام دارد؛ این مکتب اقتصادی اسلام می‌تواند انسان را هم در بعد فردی و هم در

FARS

Photo:Rouhollah Kalantari

FARS NEWS AGENCY

بعد جامعه و از طرفی هم در بعد مادی و هم در بعد معنویت، به کمال و سعادت برساند.

نظام سرمایه‌داری که امروز تقریباً از نظام سوسیالیسمی فارغ شده است، تنها معارض خودش را در مکتب اقتصادی اسلام می‌بیند و به صورت طبیعی برای ضربه‌زدن به اقتصاد کشور ایران برنامه‌ریزی خواهند کرد و در حقیقت کشور ایران این مأموریت را دارد که هم مکتب اقتصادی اسلام را به طور کامل بشناسد و آن را خوب به جهان معرفی کند و نیز برنامه‌های مکتب معارض یا همان مکتب سرمایه‌داری را که برای ضربه‌زدن به مکتب اقتصادی اسلام تلاش می‌کند را شناسایی کند تا بتواند به موقع و صحیح به آنها مقابله کند .

بحث سوم در حقیقت دشمن داخلی است و به طور طبیعی، یک سری افراد سودجو و مال‌پرست همیشه در طول تاریخ در مقابل آموزه‌های عدالت خواهانه و عدالت جویانه انبیاء و اولیای الهی بوده‌اند که به خاطر منافع مادی خودشان اهداف بزرگ انسان‌های آزاده‌خواه را تحت شعاع قرار داده و زیر سؤال برده‌اند.

در حال حاضر نیز می‌بینیم که هر حرکت صحیح اقتصادی زمانی که در کشور در حال انجام گرفتن است، عده‌ای افراد سودجو که این برنامه‌ها و این حرکت‌ها را مخالف سودشان و در قالب مادی‌گرایی خودشان می‌بینند، با انجام دادن انواع حرکت‌های مخالف و ایزایی، درصددند تادولت و نظام جمهوری اسلامی نتواند به مقاصد عالی خودش برسد.

روی این حساب، ایران باید دقیقاً به فکر باشد و به خوبی آنها را بشناسد، اهداف انسان‌های سودجو و احیاناً فرصت‌طلب اقتصادی را در درون کشور شناسایی کند، حرکت‌ها و برنامه‌های آنها را زیر نظر داشته باشد تا بتواند فعالیت‌های اقتصادی را به مقصد برساند؛ گاهی مواقع حتی شاهد این هستیم که برای جلوگیری از شکل گرفتن و نهادینه شدن یک صنعت، گروه‌هایی تلاش‌های عجیبی می‌کنند و فعالیت‌های علمی‌ای انجام می‌دهند تا نشان بدهند که این تکنولوژی داخل کشور مثر ثمر نیست، و از طرفی فعالیت‌های تبلیغی انجام می‌دهند که مقصودشان را جلوه بدهند و سپس زمانی که به پشت پرده نگاه می‌شود، دیده می‌شود که سود انحصاری وارداتی خودشان به خطر افتاده، و سپس اظهار می‌کنند که این یافته ایرانی از جهت علمی و نه از جهت کاری مشکل دارد بنابراین سود یک‌سری انحصارگر در واردات لطمه می‌بیند روی جهت که این سر و صداهای به ظاهر علمی و حتی فرهنگی را ایجاد می‌کند، بنابراین باید متفکران و اندیشمندان اقتصادی به فکر باشند و با حرکت‌های اصیل، مواضع چنین افراد سودجویی را شناسایی بکنند.

نکته چهارم بحث غفلت و جهالت است که به صورت طبیعی، انسان تا زمانی که نسبت به یک ایده‌ای و فکری، آگاهی ندارد و جهالت دارد، معمولاً با آن مخالفت می‌کند زیرا آشنایی کامل با آن ندارد.

وظیفه متفکران مسلمان به ویژه در حوزه اقتصادی این است که ما آموزه‌های نورانی اسلام را در عرصه‌های مختلف اقتصادی؛ مثلاً در عرصه پول و بانکداری، بازار سرمایه، مالیات‌ها، عرصه دولت و بخش عمومی در مصرف و

تولید، در سرمایه‌گذاری و در معاملات و تجارت در عرصه‌های مختلف، موازین ناب اقتصادی اسلام را از متون دینی اسلام استخراج بکنند و به زیبایی به مردم عرضه کنند تا سطح علم و آگاهی مردم رشد و افزایش پیدا کند تا بی‌جهت، موضع‌گیری‌ها و اشکالاتی به وجود نیاید، اما به نظر می‌رسد که اگر بتوان در این چهار حوزه با این چهار گروه از دشمنانی که اقتصاد اسلامی را تهدید می‌کنند، مواجهه صحیح و اصولی داشته باشیم، می‌تواند یک نقطه مثبتی در این راستا باشد.

*از جمله پاتک‌های دشمن در فعالیت‌های اقتصادی، تخریب ادارک‌های مردم در مورد فعالیت‌های اقتصادی است؛ یعنی با وجود اینکه فعالیت‌های اقتصادی بسیار زیاد و مثمر ثمر بوده است ولی با فعالیت‌های رسانه‌ای این کارها را تخریب می‌کنند، حال با توجه به اینکه راهکارها برای مقابله با این تخریب‌های رسانه‌ای چیست؟

- حجت‌الاسلام هادوی نیا: قرآن کریم در سوره انفال آیه ۶۰ می‌فرماید «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ» یعنی «و هر چه در توان دارید از نیرو و اسبهای آماده بسیج کنید تا با این تدارکات دشمن خدا و دشمن خودتان و دشمنان دیگری را جز ایشان که شما نمی‌شناسیدشان و خدا آنان را می‌شناسد بترسانید و هر چیزی در راه خدا خرج کنید، پاداشش به خود شما بازگردانیده می‌شود و بر شما ستم نخواهد رفت.»، در واقع این جهاد اقتصادی باید به گونه‌ای در آن جهش صورت بگیرد که دشمن بترسد و عقیم بشود، و این مطلبی است که می‌توان در واقع با همان نظام سلطه در نظر گرفت، زیرا نظام سلطه حدود پانصدسال است که قدمت دارد و توانسته با روش‌های مختلف، بحران‌هایی را به وجود بیاورد و تقویت کند و راهکارهای زیادی را دنبال کند بنابراین در عملکردشان، به ابزارهایی تسلط پیدا کردند و یکی از آن ابزارهایی که نظام سلطه به آن تسلط پیدا کرده است، به تعبیری فرهنگ اقتصاد است، یعنی توانسته بر رسانه‌ها و ابزارهای ارتباط جمعی تسلط کافی را پیدا کند؛ اما توانسته است با شیوه‌های علمی، رفتارهای اقتصادی که در حوزه فرهنگ است را به گونه‌ای سامان بدهد که با ساختار اندیشه‌ای نظام سلطه نیز سازگاری دارد؛ یعنی در بخش خصوصی از وسایل ارتباطی به گونه‌ای استفاده شود که افکار جمعی را می‌سازد، بدون اینکه برای دولت هزینه‌ای داشته باشد، بخش خصوصی توسط آنها تعریف شده است.

بنابراین در نظام ارتباطات فرهنگی کشور؛ چنین فضایی را باید در نظام اسلامی ایجاد کرد، و با توجه به انگیزه‌هایی که اقتصاد اسلامی مطرح شده است باید بتوان در واقع، فضایی را ایجاد کرد که فرهنگ و اقتصاد را با شیوه خودش هدایت بکند.

وسایل ارتباط جمعی، از جمله سینما، تلویزیون و ... وسائلی هستند که می‌توانند آگاهی جمعی را ایجاد بکنند و جهالت مردم را به سوی بهبودی پیش ببرند و آن را بزدایند. البته اینها احتیاج به کارهای عمیقی دارد که کشور بتواند در یک بخش خاصی به نام فرهنگ، رفتار را اقتصادی کند، البته با توجه به اقتصادی که توسط ایران معرفی شده است؛ یعنی ساختار اندیشه‌ای که معنویت نیز در آن نقش دارد و به تعبیر دیگر، از ابزارهای باطل استفاده نمی‌کند بلکه از ابزارهایی استفاده می‌کند که پاک هستند.

نکته دیگر این است که مباحثی را که اسلام معرفی می‌کند؛ بعضی از انسانها می‌آیند این نظام مکتب اسلامی را در جامعه پیاده می‌کنند و اینها در واقع جهادگران اقتصادی هستند و در فضای مکتب و نظام اسلامی باید بتوان در این جهاد اقتصادی، افراد ممتازی را داشته باشیم که بتوانند در جامعه این جهش اقتصادی را هدایت کنند و در واقع باید عملکرد دولت و نظام به گونه‌ای باشد که بتوانند راه‌کارهای مناسبی را در این زمینه داشته باشند تا در مقابل نظام سلطه و

Photo:Rouhollah Kalantari

FARS NEWS AGENCY

سیاست‌هایشان جبهه‌گیری کنند؛ کارآمدی که مقام معظم رهبری مطرح کرده‌اند؛ یکی از شاخصه‌های مهمی است که در این نظام اسلامی موجود است، تا بتوانند در تحقق اهداف اقتصادی مکتب اسلامی که برای نظام اسلامی مشخص شده است کارآمدی داشته باشد و بتواند در مقابل دشمن فرضی، با دستاوردهایی پاسخ‌گویی بسیاری از مشکلات باشد.

بنابراین در مقابل نظام سلطه باید نظامی قوی وجود داشته باشد که توانمندی مقابله را داشته باشد و در مقابل مکتب اقتصادی دشمنان، نظام اقتصادی‌ای را بیان کند که فرآورده‌اش، علم اقتصاد باشد و بتواند یک مطلب علمی را به جهانیان معرفی کند و مشکلات اقتصادی‌شان را برطرف سازد و ساختار انگیزش سودجویانه‌ای را که آنها مطرح کرده‌اند و بعضی‌ها گرفتارش می‌شوند را تبیین کند؛ فعالیت‌ها و رفتارهای اقتصادی افراد خصوصاً کسانی که ممتاز هستند را سامان بدهد و از جهت مسئله غفلت و جهالت مردم نیز بتواند اقتصاد فرهنگ را توانمند کند.

*به نظر می‌رسد که کشور از لحاظ فعالیت‌های اقتصادی پیشرفت کرده است ولی نتوانسته است که ادراک‌های اقتصادی مردم را تغییر دهند؛ چگونه دست به اصلاح ادراک‌های اقتصادی مردم زد؟

حجت‌الاسلام موسویان: نظام سلطه شاید بیش از چند صدسال است که روی فرهنگ اقتصادی کشورها در جهان سوم مشغول فعالیت است. در حال حاضر، در رسانه‌ها و مطبوعات و نوشتارها، کالاها و محصولات خارجی و شیوه‌های تبلیغاتی جهان سوم به رخ کشیده می‌شود و می‌خواهند القاء کنند که ایران نمی‌تواند و این فکر را به انحاء مختلف می‌خواهند به وجود بیاورند و برای تمام جهان سومی‌ها و ایرانی‌ها، این فکر را به مرد و زن تحمیل می‌کنند و از جهت فکری و ذهنی این طور القاء می‌کنند که فکر ایرانی خلاق نیست و نمی‌تواند و فایده‌ای ندارد و می‌گویند بی‌جهت خودتان را به زحمت نیاندازید، زیرا شما نمی‌توانید. جاهایی که ایرانی‌ها حرکت می‌کنند و ایده‌ای را به کار می‌گیرند و محصولی را تولید می‌کنند و دستاوردی جدیدی را ارائه می‌کنند، دیده شده که دستاوردهای ایران را زیر سؤال می‌برند و با انحاء مختلف با اشکال گرفتن و ضعیف نشان دادن محصول، دستاوردها را زیر سؤال می‌برند که این کالا کارایی ندارد و به درد نمی‌خورد و مفید نیست و نمی‌تواند جای کالا و محصول غربی را بگیرد و سالیان سال است که روی آن کار می‌کنند و این مطلب برای امروز و دیروز نیست، در حالیکه مردمی که آگاه هستند و آشنایی با آنها دارند، دو نکته را به صورت دقیق می‌دانند؛ محصول هیچ‌گاه یک دفعه تولید

نمی‌شود و به تدریج بعد از یک دوره تجربی به کیفیت و استحکام و استخراج می‌رسد، یعنی به یک مرحله‌ای می‌رسد که از همه جهت، اشکالاتش دیده می‌شود و در نتیجه محصول نهایی خارج می‌شود.

بنابراین اگر بخواهیم در تمام حوزه‌ها وابسته و واردکننده نباشیم، باید حتی با صد اشکال، شروع کرد و تجربه و دانش ایرانی نشان داده است، در مواردی که ایرانی‌ها با عزم جدی و با دل‌کندن از بیگانگان، کاری را شروع کرده‌اند، در اندک زمانی چنان در آن زمینه درخشیده‌اند که در حال حاضر می‌توانند با معتبرترین عرصه‌های اقتصادی جهان، رقابت کنند. اگر صنعت ۳۰ سال پیش راه‌سازی ایران را با دنیا بخواهید مقایسه کنید، ممکن است طوری به ذهن برسد که صنعت راه‌سازی ایران صدها سال است که از صنعت راه‌سازی دنیا عقب مانده است، یعنی در ساخت‌وساز جاده و اتوبان و...، اما در مقایسه با امروز، دیده می‌شود که مهندسين ایرانی در کشورهای پیشرفته در حال ساخت‌وساز بزرگراه‌ها، تونل‌ها، اتوبان‌ها و پل‌های بزرگ هستند. به جهت اینکه در عرصه انقلاب و فضای داخلی کشور و در فعالیتهای مختلف این حوزه مدیران تلاش و سرمایه‌گذاری کردند و آن بلوغ فکری ایرانی به بار نشست و در حال حاضر بهترین نتیجه‌ها را شاهد هستیم.

در حال حاضر در بسیاری از کشورهای پیشرفته مهندسين ایرانی در حال ساخت‌وساز پروژه‌های بزرگ هستند. همچنین در بحث داروسازی دیده می‌شود که به جهت ویژگی‌های خاصی که این صنعت دارد، تعدادی از پزشکان داروساز ایرانی به خودشان متکی شدند و امروز در میان چند کشوری که در این عرصه حرفی برای گفتن دارد، یکی از آنها کشور ایران است و دکترها و متخصصین و فوق‌تخصص‌های ایرانی توانسته‌اند، نه

تنها برای بیمارهای شناخته شده و داروهایی که شناخته شده است، بلکه حتی پا فراتر بگذارند و یکسری مواردی را که برای دنیا ناشناخته است را بازبینی کنند .

Photo: Rouhollah Kalantari

FARS NEWS AGENCY

روی این حساب باید پای‌بندی و این ذهنیت را برای ملت ایران به وجود آورد و همان‌گونه که دشمنان آمدند و این ایده و بحث را تحمیل کردند که ایران نمی‌تواند، ما باید این انتظار را از رسانه‌ها داشته باشیم که به انحاء و اشکال مختلف، خودباوری و توانایی علمی و عملی را به مردم نشان بدهند و برای مردم اثبات کنند که مردم ایران می‌توانند و دانشجویان و اساتید و تحصیل‌کرده‌های ایرانی می‌توانند به نحو شایسته مرزهای علم را گسترش بدهند .

از طرفی باید از بُعد اقتصادی به سمت مردم منتقل کرد که ممکن است که یک تولید فلان کالا در خارج، مزیت‌هایی نیز نسبت به کالاهای ایرانی داشته باشد؛ اما اگر بدانیم که پشت پرده تولید این کالاها در ایران رخ می‌دهد، چه سلسله‌ای از عوامل اقتصادی وجود دارد، اگر اینها برای مردم بیان شود و مطرح شود، حتماً غفلت‌ها کنار می‌رود و برنامه‌ها و

توطئه‌هایی که نظام سلطه برای همیشه در عقب‌ماندگی و ننگ‌داشتن کشورهای جهان سوم از جمله ایران برنامه‌ریزی کرده است، برملاء شود و ما باید بدانیم که هر خودرویی که در ایران ساخته می‌شود، پشت آن انواعی از سرمایه‌گذاری‌ها، اشتغال، درآمد، رشد و توسعه دانش و تکنیک و تکنولوژی خوابیده است و اگر بنا باشد که به جای این خودروی ملی، فلان خودروی خارجی وارد شود، ممکن است که ده مزیت دیگر نیز داشته باشد اما باعث می‌شود که همیشه وابسته باشیم و ثانیاً باید از تولید و سرمایه‌گذاری و اشتغال و کسب درآمد نیز صرف‌نظر کرد و در مجموع زمانی که این فعالیت‌ها در جهان، نشان داده بشود، مقابله جدی‌ای با برنامه‌ریزی دشمن به ویژه در عرصه فرهنگ اقتصادی است.

***رابطه جهاد اقتصادی و اقتصادی اسلامی چیست؟ آیا جهاد اقتصادی همان اقتصاد اسلامی است و یا گامی فراتر از آن؟! آیا جهش در فعالیت‌های اقتصادی منجر به عدم اهتمام به فعالیت‌های فرهنگی نمی‌شود؟**

-علی اصغر هادوی نیا: در واژه جهاد ویژگی‌هایی وجود دارد و آن پیوند دنیا و آخرت است؛ یعنی یک مفهومی در آن در نظر گرفته شده است که یک نوع رابطه دنیا و آخرت را در آن پیوندی را برقرار می‌کند و مفهوم جهاد، مفهومی است که بین فرهنگ و اقتصاد رابطه برقرار می‌کند و در واقع یک انگیزه معنوی را در کسانی که می‌خواهند رفتاری جهادگونه داشته باشند تصدیق می‌کند و از طرفی می‌توان عنصر معنویت را در رفتار جهادگونه در نظر گرفت.

مسئله جهاد و رفتار جهش‌گونه این طور نیست که در زمان کوتاه مدتی باشد، بلکه می‌تواند بلند مدت در نظر گرفته شود و اگر بتوان این رفتار نظام مکتب اقتصادی اسلام را به گونه‌ای در یک فضایی از دیدگاه اسلام مطرح و تبیین علمی کرد، در واقع توانسته‌ایم که یکی از گستره‌های اقتصاد اسلامی را تبیین کنیم.

بنابراین رفتار جهش‌گونه اقتصادی یک رفتار خاصی است که باید تبیین شود و اگر بتوان در داخل کشور همین پیوند دنیا و آخرت را که در موضوع جهاد است به گونه‌ای در فضای فکری جامعه تزریق کرد در این صورت رفتارهای موجود در جامعه نیز جهش‌گونه خواهد شد و این در واقع به نهادهای فرهنگی موجود در جامعه برمی‌گردد که با تفکراتشان، ارتباط بین دنیا و آخرت را با توجه به مفهوم جهاد اقتصادی به گونه‌ای در اذهان مردم وارد کنند که با زندگی روزمره‌شان عجین شود.

***بایسته‌های تحقق جهاد اقتصادی چیست؟**

- حجت‌الاسلام موسویان: باید برای رسیدن به هدف و تحقق جهاد اقتصادی در عمل و پیاده شدن این ایده و از طرفی برای تحقق یافتن ایده‌های فکری مقام معظم رهبری، همه سازمانها، نهادها و ارگان‌ها و مردم دست به دست یکدیگر بدهند و هر کس در حوزه مسئولیت و مأموریت خودش، تلاش کند. هم در حوزه قانون‌گذاری نیز لازم و ضروری است و چه بسا اگر عکس‌العمل خوبی نیز داشته باشد و حالت نمادین نداشته باشد و واقعا توجه کنند که چه قوانینی برای حرکت و خیز و جهش اقتصادی در کشور می‌خواهد رخ بدهد و کشور چه قوانین مناسبی را لازم دارد و چه قوانینی در حال حاضر، دست و پاگیر و مانع هستند.

برای چنین جهش و حرکتی، ترکیب جدید کمیسیون ویژه جهاد اقتصادی مجلس ترکیب خوبی است؛ اما کافی نیست و لازم است که این کمیسیون، نشست‌های مشورتی با اساتید بنام و مشهور اقتصاد ایران در مباحث اقتصاد اسلامی داشته باشند و

واقعا خلأهای قانونی را که کشور ایران شناسایی شود و موانع قانونی که جلوی حرکت و خیز و جهش اقتصادی را گرفته است، ملغی شود .

به عنوان نمونه اگر قوانین پولی و بانکی کشور را مطالعه کنید می بینید که قانون پولی کشور ایران، مصوب سال ۱۳۵۱ است یعنی حدود ۴۰ سال از آن می گذرد و یا قانون عملیات بانکی بدون ربا، مصوب سال ۱۳۶۲ است و حدود ۲۸ سال است که از آن می گذرد و قطعاً این دو قانون نمی توانند حتی اقتصاد عادی و طبیعی ایران امروز را پاسخ بدهند تا چه رسد به جهاد و جهش اقتصادی !!

اگر نگاه کنید در خیلی از کشورها که توانایی پولی و بانکی بالایی دارند؛ بعد از هر ۵ یا ۱۰ سال، بازنگری و اصلاح و به روز می شوند و قوانین لازم تصویب و قوانین دست و پاگیر از مجموع قوانین حذف می شوند و یک بازسازی اساسی رخ در قوانین مالی تدوین می شود، در حالی که در ایران به طور متوسط جدیدترین قانون عملیات بانکی در حوزه اقتصادی، مربوط به ۲۸ سال گذشته است، بنابراین کمیسیون جهاد اقتصادی که در مجلس تصویب شده است، باید قوانین اقتصادی را یکبار مرور کند و ببیند که کدام قوانین امروز خلاء و نواقص دارد و آن خلاءها و نواقص را از بین ببرد؛ به عنوان نمونه دو سال پیش مجلس قانون اوراق بهادار را تصویب کرد و چون آن قانون، واقعا یک قانون خوب و به روزی بود، ایران شاهد یک تحول چشم گیری در بازار سرمایه بودیم و پشت سر این قانون ابزارهای مختلف در سازمان بورس و اوراق بهادار طراحی شد، آئین نامه ها و دستورعمل ها آماده شد و از سال گذشته دیده شد که تمام این ابزارها وارد بازار سرمایه شده اند؛ اما این پدیده هنوز در بانکداری رخ نداده است به خاطر اینکه قانون آن برای ۲۸ سال گذشته است و حتما باید تجدید نظر بشود.

بنابراین اولین مقام رسمی ای که باید حرکت کند، مجلس است و افرادی که در این کمیسیون اقتصادی حضور دارند گرچه انصافاً متخصص ترین افراد مجلس در این حوزه انتخاب شده اند اما کافی نیست و باید با مشورت اساتید و صاحب نظران حوزه های مختلف اقتصاد، بتوانند خلاءهای قانونی را از یک طرف شناسایی کنند و به سرعت این قوانین را تصویب کنند و از طرف دیگر قوانین دست و پاگیر حرکت و خیز اقتصادی را شناسایی و آنها را حذف کنند.

قوه مجریه و دولت از جهت اهداف و آرمان گرایی، دولتی آرمان گرا و اهداف خوب و متعالی دارد؛ اما باید با گروه های تخصصی و کارشناسی یک برنامه ریزی متناسب با ایده های مقام معظم رهبری را طراحی کند. با حرکت های کوچک و متعارف، انصافاً آن ایده ها عملیاتی نمی شوند و دولت باید با متخصصین حوزه های مختلف، جلسات مشورتی داشته باشد و در چارچوب برنامه های ۵ ساله و چارچوب برنامه های بودجه سالانه، بهترین گزینه ها را انتخاب کند؛ یعنی با سرعت و دقت یک سرمایه گذاری انسانی داشته باشد تا بهترین گزینه ها را انتخاب کند، در عین حال که نظارت دولت را بالا می برد، سرعت و دقت را نیز در اجرای پروژه ها داشته باشد و از مردم نیز انتظار می رود که به صورت جدی با دولت و مجلس همکاری کنند و واقعا آن اهداف و آرمان هایی که از جهاد اقتصادی انتظار می رود را منافع زودگذر مادی را نبینند و منافع بلند مدت و ایده های آرمانی و فکرهای مقدس و بلند را ببینند.

همچنین در قوه قضائیه نیز باید یک تحولی صورت بگیرد؛ در قوه قضائیه در حال حاضر مشکلات و موانع جدی در حرکت صحیح و مطلوب اقتصادی کشور وجود دارد و این مشکلات باید شناسایی و تعریف شود، جرائم اقتصادی و مشکلات و موانع قضایی اقتصادی شناسایی و قوانین مناسب برای آنها طراحی بشود و با یک سرعت و دقت عمل بالایی در این مسئله

مثلا با تأسیس شوراهای ویژه و کارشناسی و با تربیت قضات و نیروهای متخصص قضایی در حوزه اقتصاد بتوان در این عرصه نیز یک خیز جدی اقتصادی برداشت.

***رابطه الگوی پیشرفت اسلامی -
ایرانی و عدالت با جهاد اقتصادی
چگونه است؟**

**- حجت الاسلام هادوی نیا: الگوی
پیشرفت در واقع یک حرکت پیشرفت
اقتصادی را نشان می دهد و مفهوم عدالت
یک حرکت جهش گونه است به سوی
یک هدف مقدس که آن هدف مقدس،
در واقع تأمین کننده عدالت است، یعنی
خودش بعضی از راه کارها و ابزارها را
نهی می کند و بعضی از ابزارها را نیز تأیید
می کند، به عنوان نمونه مالیات هایی را**

معرفی می کند که بتواند سطح عدالت را در جامعه داشته باشد؛ یعنی تا آنجایی که می تواند فاصله طبقاتی را کاهش دهد و طوری نباشد که یک رقابت غیرقانونی در جامعه پدید آید و در حقیقت یک نوع تعاون و هم یاری در بین افراد جامعه به وجود بیاید تا زمینه عدالت را در جامعه فراهم کند و عقاید رفتاری نهادهای فرهنگی نیز کمک به برقراری عدالت در جامعه نیز می کند.

***آیا می توان از نام گذاری سه سال اخیر توسط مقام معظم رهبری با عناوین اصلاح الگوی مصرف، همت و کارمضاعف و جهاد اقتصادی آیا می توان گفت که این سه ایده، منظومه برنامه های اسراتژیک برای پیشرفت و تعالی است؟**

- حجت الاسلام موسویان: اگر از جهت ادبیات اقتصادی سه نامگذاری را که سال «اصلاح الگوی مصرف» و «همت و تلاش مضاعف» و «جهاد اقتصادی» تحلیل شود، بحث اول در حقیقت زیر بنا و مبنای اصلی آن است که اگر یک امتی بخواهد، رشد و توسعه اقتصادی و پیشرفت اقتصادی را داشته باشد، باید ابتدا از مصرف شروع کند تا یک پس اندازی شکل بگیرد و بتواند به وسیله این پس انداز سرمایه گذاری و کار بکند تا آن پیشرفت اقتصادی را به دست بیاورد .

بر این اساس مقام معظم رهبری دو سال گذشته را بحث اصلاح الگوی مطرح و نامگذاری کردند تا مردم را متوجه بکنند که چه چیزی را چگونه و چه مقدار مصرف کنند، تا که توجه اصلی مردم در مصرف کردن متمرکز شود که چه بخشی از درآمدشان را باید مصرف و چه بخشی از آن را پس انداز و چه کالاهایی را باید مصرف کنند؛ یعنی اگر ملت و امتی بخواهد اقتصاد پابرجایی داشته باشد و در آینده اقتصادی قوی داشته باشد، باید موقع مصرف کردن، گزینشی مصرف کند و شیوه استفاده صحیح از منابع را نیز بدانند.

بنابراین تا زمانی که یک ملت و جامعه‌ای نتواند الگوی صحیح پس‌انداز و مصرف داشته باشد، این جامعه قطعاً نمی‌تواند سرمایه‌گذاری مناسب و پیشرفت اقتصادی خوبی داشته باشد.

بنابراین مقام معظم رهبری در دو سال گذشته بحث اصلاح الگوی مصرف را برای رسیدن به یک الگوی صحیح مصرف و پس‌انداز را مطرح کردند و نتیجه طبیعی آن، اصلاح الگوی پس‌انداز و مصرف، بحث سرمایه‌گذاری و کار و تلاش است.

سال گذشته را بحث کار و تلاش مضاعف نامگذاری کردند که این پس‌اندازها و سرمایه‌گذاری‌ها نیز شدت و گسترش کمی و نیز گسترش کیفی پیدا کند و امسال را سال جهاد اقتصادی مطرح کردند که هم به این همت و تلاش مضاعف یک جهت مقدس و آرمانی ببخشند و نیز نشان بدهند که آن مقدار از کار و تلاش و اصلاح الگوی مصرف کفایت نمی‌کند و باید با شتاب و جهش بیشتری این مسیر را بیمود.

بنابراین اگر بتوان یک سیری منطقی به این سه پیام مقام معظم رهبری داد، می‌توان در حقیقت سه رکن از مسیر و فرایند رشد و توسعه اقتصادی را نشانه‌گیری کرد.

***به نظر جنابعالی مدل استراتژیک مقام معظم رهبری برای پیشرفت که شامل مثلث اصلاح مصرف، همت و تلاش مضاعف و جهاد اقتصادی است، چه مزیت‌هایی دارد؟**

- حجت‌الاسلام هادوی‌نیا: بحث از اصلاح الگوی مصرف؛ یعنی همان اصلاح تخصصی درآمد و به عبارت دیگر یعنی وقتی الگوی مصرف اصلاح شد، قسمتی از درآمد، پس‌انداز می‌شود، بنابراین سال «اصلاح الگوی مصرف» در حقیقت «سال تخصیص درآمد» بود که افراد و دولت بتوانند مصرف کلان و خرد را اصلاح بکنند و سپس پس‌انداز فردی و کلان را در واقع اصلاح کنند و در سال همت و تلاش مضاعف بحث این بود که بعد از پس‌انداز، این پس‌انداز باید در بخش تولید به کار رود و سرمایه‌گذاری بشود و این سرمایه‌گذاری باید طوری باشد که بتواند کارآمدی بیشتری را به همراه داشته باشد و این با تلاش بیشتر می‌تواند همراه باشد تا بتواند محصول بهتری را بدهد. و هر کدام از این سال‌ها یک تجربه‌ای برای فرد و دولت است که نشان می‌دهد که می‌توان کاری را انجام داد و جهش در آن نیز ممکن است و در واقع این سال‌ها، دوره‌هایی هستند که باید برای اجرای آن در نظام اقتصادی تبیین بشود و این سه دوره در حقیقت قابل تکرار هستند تا بتوانیم آن عقب ماندگی‌های گذشته را جبران کنیم.

± نوشته شده توسط وحید ارشدی در سه شنبه ششم اردیبهشت ۱۳۹۰ |